

ÖĞRENCİLERİN KENDİLERİNİ GİRİŞİMCİ BİR KİŞİLİĞE SAHİP GÖRMELERİNİ VE İŞ KURMA NİYETLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Ayşe İRMİŞ^(*)
Esin BARUTÇU^(**)

Özet: Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi, İşletme Bölümü öğrencilerinin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerinde ve gelecekte kendi işlerini kurma isteklerinde etkili olan faktörlerin incelenmesi üzerine hazırlanmıştır. Yapılan literatür çalışması sonucunda öğrencilerinin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerinde ve gelecekte iş kurma isteklerinde etkili olan faktörler üç başlık altında toplanmış; aile, eğitim ve diğer faktörler başlığıyla incelenmiştir. Yapılan alan araştırmasında bu başlıklar altında incelenen alt faktörlerin öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle ve gelecekte iş kurma istekleriyle anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığı test edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişim, girişimcilik, iş kurma niyeti

THE FACTORS SEEING THEMSELVES AS ENTREPRENEURS PERSONALITIES AND ESTABLISHING NEW BUSINESS INTENTIONS OF STUDENTS: A CASE STUDY

Abstract: This study is prepared to evaluate and determine which factors contribute to requests to establish their own businesses and affect an entrepreneurial personality of the students of Pamukkale University, Department of Business Administration in the future. As a result of the literature research, the factors of students' willingness to establish their own businesses and affect entrepreneurial personalities that influence business start-up requests in the future are collected under three headings: family, education and other factors, and they were examined under the title. According to survey results, whether there is a meaningful relationship or not, is tested in sub-factors examined under these headings towards seeing themselves as entrepreneurs' personalities and establishing new business intentions of students in the future.

Keywords: Enterprise, entrepreneurship, establishing a new business intention

I. Giriş

Sanayi devrimiyle beraber girişimcilikte sürekli bir artış ve gelişim kaydedilmiştir. Özellikle Komünist Avrupa Bloğunun ve Sovyet Rusya'nın çökmesi, daha sonra da Çin ve Vietnam'ın dışı açılması girişimciliğin mevcut seyrinde çok daha hızlı bir gelişim ortaya çıkarmıştır (Koh, 1996, 12). Girişimciliğin öneminin bu denli artmasının ana sebebi, ülkelerin gelişmesinde en önemli güç kaynağı olmasıdır. Girişimcilikle, ülke içerisinde sağlanan ekonomik kalkınma siyasi gücü, teknolojik ve bilimsel gelişmeyi de döngüsel olarak artırmakta ve dünya arenasında ülkeler arası rekabette avantaj

^(*)Prof. Dr. Pamukkale Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü

^(**)Yrd. Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü

yaratmaktadır. Diğer taraftan da ülkenin geneline yayılan girişimsel faaliyetler bölgeler arası gelişmişlik farklarını ortadan kaldırırken, merkez-çevre arasındaki mesafeyi azaltmakta, böylece ülke genelinde bütün olarak gelişme ve kalkınma sağlamaktadır. Açıkça ki, bir ülkedeki girişimcilikle ilgili gelişmeler, o ülkenin en önemli hazinelerinden biridir.

Girişimciliğin artan öneminden dolayı neredeyse bütün dünyada 21. yüzyılın genç nesli, sanayi devriminden itibaren en girişimci haline gelmiştir. Mesela, Scott ve Twomey'in ABD'deki öğrenciler üzerine yaptıkları çalışmada 1980'li yılların başında öğrencilerin sadece %24,6'sı serbest çalışma arzusunda olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, 1980'den beri değişen makro-çevresel şartlar, özellikle internet tabanlı işlerdeki algılanan başarıdan dolayı girişimcilik eğilimi hızla artmıştır (Wang ve Wong, 2004:163). Bugün, %80'nin yaşı 18-34 arasında olan yaklaşık 5,6 milyon Amerikalı'nın kendi işini başlatmak için çaba sarf ettiği görülmektedir (Chen ve Lai, 2010:1). Raab ve diğerlerinin ABD ve Almanya'da gerçekleştirdikleri araştırmaya göre ise Almanya'daki öğrencilerin %53,8'i, ABD'deki öğrencilerin %76,8'i mezuniyetten sonra kendi işlerini kurmak istemektedirler. Benzer konuda İrmış'ın (2003, 148) Kırgızistan Bişkek'teki İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde yaptığı araştırmada (İİBF) öğrencilerin %67,2'sinin gelecekte kendi işletmelerini kurmayı düşündükleri görülmüştür. Güney ve Nurmakhmatuly'un (2007) Kazakistan'daki Ahmet Yesevi Uluslar arası Türk Kazak (UTKU) Üniversitesi ile Hacettepe Üniversitesi (HÜ) İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi öğrencilerine yaptıkları çalışmada ise Kazakistan'daki öğrencilerin %59,6'sı Türkiye'deki öğrencilerin de %54'ünün gelecekte daha çok bağımsız çalışmada gördükleri ortaya çıkmıştır. Girginer ve Uçkun'un (2008) Osmangazi Üniversitesi İİBF Fakültesi öğrencilerine yaptığı anket çalışmasında öğrencilerin %45'i "mezunların mutlaka girişimci olmaya odaklanmaları" gerektiğini düşünürken, Bozkurt'un (2007) Sakarya Üniversitesi İİBF öğrencilerine yaptığı çalışmada öğrencilerin %71,01'i ileride kendi işini kurmak istediğini ifade etmiştir.

Ekonomik, teknolojik ve sosyal kalkınma ve gelişme için oldukça önemli olan girişimciliğin yaygınlaşması ve etkin hale gelmesi girişimci kişiliklerin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesini gerektirir. Bunun için potansiyel girişimcilerin ortaya çıkarılmasına yönelik araştırmaların yapılması, girişimcilik konusundaki eksikliklerin görülmesi ve geliştirilecek özelliklere dikkat çekilmesi için oldukça önemlidir.

II. Girişimcinin Tanımı

Tarihsel süreç içerisinde gelişen teknoloji, değişen pazar, müşteri istek ve ihtiyaçları, farklılaşan devlet politikaları, bakış açıları ve rekabet dolayısıyla girişimcilik kavramının da anlamı genişleyerek çok yönlülük kazanmıştır. Girişimcilik kavramı ilk literatüre girmeye başladığı dönemlerde bir işe yeltenme, bir iş kurma ve bu bağlamda risk alma olarak tanımlanmış, daha sonra fikirlerin ortaya konulması, onların ürün ve hizmete dönüştürülmesi ve

pazara sunulması faaliyetleri olarak genişletilmiştir (Zhao, 2005:26). Girişimci ise yeni fikirler oluşturan, bunları uygulamaya dönüştüren ve bütün bunları yaparken yaratıcılığını ortaya koyup, istek ve şevkini kullanan kişidir (Kao, 1989:91). Daha geniş bir kapsamda girişimci tanımı, işletme sahipliği, karar verme, liderlik ve şirket yönetimine aktif olarak katılma gibi pek çok fonksiyonu içine almaktadır (Brandstätter, 1997:160). Fırsatların görülmesi ve bu fırsatların değerlendirilmesi, fırsatlardan yararlanmak için kaynakların riske edilmesi, fikirlerin yatırıma dönüştürülme sürecinin yönetilmesi ve sonuçta değer yaratılması, o kişiye girişimcilik vasfını kazandıran ve onu toplumun diğer bireylerinden farklılaştıran en önemli özelliklerdir. Bu özellikleriyle girişimci kişi, yenilikçi, yaratıcı, endüstri içi ve endüstriler arası organizatör, ekonomik büyümede rol modeli (Allen, 2006:13) ve bütün bunları yaparken riski üstlenebilen kişi olarak tanımlanmaktadır (İrmiş ve diğ., 2010:10).

III. Girişimci Kişiliği Etkileyen Faktörler

İnsan davranışları pek çok faktörün etkisinde oluşmakta ve şekillenmektedir. Özellikle, biyolojik yapı ve bedeni özellikler kişinin doğuştan gelen ve kişiliğın oluşumunda etki eden faktörler olurken, toplumun kişiye yüklediği ve öğrettiği davranışlar ile kişinin psikolojisinden ve ruhsal yapısından kaynaklanan davranışlar da kişiliğın şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır (Eroğlu, 2009:201-202). Bu açıdan girişimci kişilerin, kişilik oluşumlarında da, doğuştan getirdikleri ve onları girişimci olmayan iten pek çok etken olduğu gibi, aynı zamanda dış faktörlerin de girişimci kişiliğın oluşmasında etkili olduğu araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur. Aile, toplum, eğitim ve ekonomik çevre, girişimcilik eğiliminin oluşmasında önemli faktörler olarak görülmektedir (Chen ve Lai, 2010:10). Keza, bireysel yaklaşımın temsilcilerinden Hisrich ve Roberts (2002) da girişimciliğe etki eden faktörler arasında aile, eğitim, kişisel değerler, yaş, iş tecrübesi ve rol modellerini dikkate almıştır. Ayrıca, cinsiyet, kırsal ya da kentsel alanda yaşamış olmak gibi faktörlerin de girişimcilik eğilimi üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bütün bunlar dikkate alınarak, girişimci kişiliğe etki eden faktörlerin üç grupta incelenmesi mümkündür (Kök, 2007:42).

A. Ailenin Etkisi

Yapılan çalışmalarda, girişimcilik niyeti ve eğilimi üzerinde ailenin önemli bir etken olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ailenin hem bir rol modeli olması hem de girişimcilik faaliyetinin aile tarafından desteklenmesidir. Yapılan araştırmalar neticesinde kişilerin en çok etkilendikleri rol modelinin babaları ve diğer aile bireyleri olduğu görülmüştür. Dolayısıyla ailede girişimci ruha sahip veya doğrudan girişimci kişilerin bulunması, özellikle de babanın girişimci olması o ailede yetişen bireyin de girişimci olması yönünde etkili olmaktadır. Aile destek modelinde ise, iki faktör dikkat çekmektedir. Bunlardan biri, ailenin

finansal açıdan bireyi desteklemesidir. Yüksek gelire sahip ailelerde yetişen bireylerin, başlatacakları girişimlerde aileden parasal destek alma imkânlarının bulunması, onların girişimcilik eğilimlerini de beslemektedir (Naktiyok ve Timuroğlu, 2009:92). Diğer faktör ise yapılan araştırmalarda, bağımsızlığa önem veren anne babanın çocuklarının diğerlerine göre daha fazla girişimcilik eğilimi gösterdiklerinin ortaya çıkmasıdır. Eğer aile ortamı girişimciliğe destek veren özellikleri bünyesinde bulunduruyorsa, bu ailelerdeki çocuklar da girişimcilik eğilimi göstermektedirler (Güney ve Nurmakhmatuly, 2007:70).

Ailenin kişilik oluşumunda önemli bir faktör olduğu dikkate alınarak (Aytaç, 2006:146-148), ailedeki bireylerin özellikle de ebeveynlerin yaptıkları işin, toplumsal statülerinin ve aile çevrelerinin yanı sıra ailedeki doğum sırasının ve akrabalık ilişkilerinin de girişimcilik eğilimini etkilediği düşünülmektedir (Bozkurt, 2007:95). Kişilerin rekabet ve iş birliğini ilk defa aile içerisinde özellikle de kardeşleriyle olan ilişkilerinde öğrendikleri açıktır. Kardeşler arasında kendine dikkat çekme, kıskançlık, farklılaşma, diğer kardeş karşısında öteki kardeşle işbirliği veya ebeveyne yahut dışarıdan üçüncü kişilere karşı kardeşler arası işbirliği gibi girişimsel davranışlar, bireylere daha sonraki yaşamlarında da rekabet ve işbirliğini öğreterek girişimcilik konusunda tecrübe kazandırmaktadır. Ayrıca ağabey, abla ya da kardeş olma şeklindeki aile içi rol davranışlarının da bireylerin girişimcilik eğilimleri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir (İrmiş ve diğ., 2010: 86-87).

B. Eğitimin Etkisi

Ülkelerin yapılanmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayan eğitim sistemi genel olarak iki şekilde gerçekleşir (Eroğlu, 2009:289-291). Bunların ilki ideolojik eğitim sistemidir. Otoriter ve antidemokratik rejimlerde daha çok uygulama alanı bulan bu sistemde eğitim ve öğretim gören kişiler belirli bir yaşam biçimini dayatan bilgilerle donatılmaktadır. Bu bağlamıyla, Owusu-Ansah ve Flemin çalışmalarında, eğitim sisteminin geleneksel olarak genç insanlara boyun eğmeyi, olayları tekrarlamayı ve işçi olarak çalışma düşüncesini öğrettiğini iddia etmektedirler (Gürel ve diğ., 2010:19). İkinci eğitim sistemi ise faydacı ve yaratıcı eğitim sistemidir. Bu eğitim sisteminde ise, kişilerin yaşadıkları hayat alanına uyum göstermelerini sağlamak, onların uğraş alanlarındaki verimliliklerini artıran bilgi ve becerileri kazandırmak, sorunları çözme kapasitesini geliştirmek, toplumdaki üretimi harekete geçirecek bilgi donanımıyla üretime yapacakları katkıyı farklılaştırmak gibi hedefler ortaya konulmaktadır. Böylece bireylerin yaratıcılık ve girişimcilik vasıflarının geliştirilmesi ve faaliyete geçirilmesi için fırsat verilmektedir.

Yapılan çalışmalarda yüksek düzeydeki biçimsel eğitimin, yenilikçi davranış konusunda bir tatminsizlik oluşturduğu görülmüştür. Cruz ve arkadaşlarının aktardıkları araştırma sonuçlarına göre, yüksek düzeyde biçimsel eğitim almış kişilerin yenilikten çok fazla şey beklemleri sebebiyle, beklenen

ile sonuç arasındaki farkın tatminsizliğe sebep olduğu sonucuna varılmıştır (Cruz ve diğ., 2009:211). Buna rağmen, faydacı ve yaratıcı eğitim sisteminin girişimcilik vasıflarının gelişmesinde önemli bir payı olduğu da düşünülmektedir. Hatta dünya üzerinde bazı üniversitelerin girişimcilik için kuluçka merkezi gibi önemli bir rol oynadığı ileri sürülmektedir (Gürol, 2006:28). Souitaris ve arkadaşlarının araştırmaları (Souitaris ve diğ., 2007:575-579) neticesinde de, alınan girişimcilik eğitiminin öğrencilerin ‘girişimcilik öz yetkinliklerinin’ farkına varmalarında etkili olduğu, Tağraf ve Halis’in araştırmalarında (Tağraf ve Halis, 2008:93-104) ise özellikle uygulamalı girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin işe başlama eğiliminin arttığı ortaya çıkmıştır.

C. Diğer Faktörlerin Etkisi

Girişimci kişiliğin oluşmasında ve girişimcilik eğiliminin gösterilmesinde aile ve eğitimin etkisinin yanı sıra yaş, cinsiyet, doğum yeri, kişisel değerler, yakın çevre ve diğer rol modelleri gibi pek çok faktörün de etkili olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda dünya genelinde girişimciliğe ilk olarak 25 yaşından sonra teşebbüs edildiği ve cinsiyet dağılımı açısından girişimcilerin çoğunluğunun erkek olduğu ortaya çıkmıştır (Yurtsever ve diğ., 2006:6). Mesela, Litvanya’daki farklı kolejlerde yapılan bir çalışmada kadın ve erkek öğrencilerin kendi işletmelerini kurma konusundaki niyetleri karşılaştırıldığında, erkeklerin kadınlara göre kendi işlerini başlatma eğilimlerinin daha yüksek olduğu görülmüş bunun sebebi olarak da, kadınların kendi işlerini başlatma konusunda şüphe sahibi oldukları ve planlarını en az on yıllık bir geleceğe erteleme eğiliminde buldukları gösterilmiştir (Strazdienė ve Garalis, 2008:139). Keza, Singapur’da yapılan araştırmada da kız öğrencilerin girişimciliğe daha az ilgi gösterdiği bunun sebebinin de onların riskten kaçmaları değil, sadece geleneksel sosyal rollerinin etkisi altında kalmaları ve girişimcilikle ilgili bilgilerinin eksikliğinden kaynaklandığı öne sürülmüştür (Wang ve Wong, 2004:170). Naktiyok ve Timuroğlu’nun Erzurum’da İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine yaptıkları çalışmada da (2009, 96-98), erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla girişimcilik yapma niyetinde olduğu, bunun sebebinin de erkeklerin kadınlara göre daha fazla risk alabilmeleri ve kendilerine daha fazla güvenerek pazar dinamiklerini tolere edebilmelerinden kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Girişimcilik eğilimini etkileyen bir başka faktörün de kırsal ve kentsel alanlardaki yaşam şartları olduğu varsayılmaktadır. Buna göre, kentsel alanda doğup büyüyenlerin, kırsal alanda doğup büyüyenlere göre daha fazla girişimcilik eğilimi gösterecekleri öne sürülmektedir (Arslan, 2002:7). Bunun önemli sebeplerinden biri de girişimcilik faaliyetlerinin daha çok kentsel alanlarda gerçekleşiyor olmasıdır. Özellikle başarılı girişimcilerin bulunduğu ekonomik çevrelerde girişimcilik, başarılı girişimcilerin taklit edilmesiyle hız

kazanmaktadır. Etraflarında veya buldukları yerleşim alanlarında başarılı girişimcileri gören kişiler işletme kurmaya heveslenerek bu yöne yoğunlaşmakta ve bunun sonucunda da belirli bölgeler isimlerini girişimcilik açısından daha fazla duyurmaktadır (Güney ve Nurmakhamatuly, 2007:70).

IV. Araştırma

A. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmanın ana kütesini Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki İşletme Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın işletme bölümünde yapılma sebebi, özellikle işletme bölümü öğrencilerinin işletme bölümünün mantığı itibariyle ve aldıkları dersler sebebiyle, mezun olduktan sonra potansiyel girişimci vasfını taşıyor olmalarıdır. Anket çalışması Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki 145 kız öğrenci, 128 erkek öğrenci olmak üzere toplam 273 öğrenciye yapılmıştır. Öğrencilerin %31'i sadece birinci sınıftan ders alan öğrenciler, %23,6 sı ara sınıf diyeceğimiz 2. ve 3. sınıftaki öğrenciler, %36,3 ise dördüncü sınıf öğrencileridir. Özellikle 3. sınıftaki öğrencilerin bir kısmı derslerini hem 3. sınıftan hem de 4. sınıftan almaktadırlar. Bu çalışmanın konusu itibariyle, öğrencilerin girişimcilik potansiyelinde iki soru değerlendirilmeye alınmıştır. Bunlardan biri “kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?”, ikincisi ise “gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?” sorularıdır. Bahsedilen bu iki soruya verilen cevaplarla, yukarıda anlatılan “aile”, “eğitim” ve “diğer faktörler” konusunda sorulan sorulara verilen cevaplar arasındaki ilişkiyi görebilmek için Ki kare testi analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 16.0 paket programı kullanılmış olup, anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır. Ancak bazı durumlarda anlamlılık düzeyi 0,1 olarak değerlendirilmiştir (Ünver ve Gamgam, 1999:49). Araştırmanın güvenilirliği Alpha katsayısı ile ölçülmüş ve araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili sorular değerlendirme dışı bırakılarak Alpha Katsayısı 0,7705 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, araştırma sonuçlarının güvenilir olduğu ve daha ayrıntılı istatistiksel analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır.

B. Çalışmanın Amacı ve Hipotezleri

Çalışmanın ana amacı, “aile”, “eğitim” ve “diğer faktörler “ başlığı altında bahsedilen faktörler ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında bir ilişki olup olmadığını görmektir. Bu ana amaca bağlı olarak iki alt amaç oluşturulmuştur. Bunlardan ilki bu girişimcilik eğilimini etkileyebileceği düşünülen üç başlık altındaki faktörlerin öğrencilerin “kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri” arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koyabilmek, ikinci alt amaç ise bu faktörler ile öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma

niyetleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaçlar bağlamında oluşturulan alternatif hipotezler şunlardır:

Girişimci kişiliğe sahip olduğunun düşünülmesi ve gelecekte iş kurma niyeti

H1: Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, gelecekte kendi işlerini kurma istekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ailenin girişimcilik eğilimine etkisiyle ilgili hipotezler

H2: Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, öğrencilerin babalarının daha önceden kendi işini kurup yürütmüş olmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, öğrencilerin babalarının daha önceden kendi işini kurup yürütmüş olmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, öğrencilerin ailelerinde babalarının haricinde başka bir girişimci modelinin olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, öğrencilerin ailelerinde babalarının haricinde başka bir girişimci modelinin olması arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6: Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, ailelerinin gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7: Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, ailelerinin gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H8: Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, öğrencilerin aldıkları kararlarda ailenin etkisinin düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H9: Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, öğrencilerin aldıkları kararlarda ailenin etkisinin düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Eğitimin girişimcilik eğilimine etkisiyle ilgili hipotezler

H10: Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H11: Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H12: Öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları ile üniversite eğitiminin girişimciliği geliştirmeye yönelik olduğuna dair düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H13: Öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları ile öğrencilerin, girişimcilik yeteneklerinin eğitimle kazanılacağına yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H14: Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, girişimcilik dersi almış olmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H15: Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, girişimcilik dersi almış olmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Diğer faktörlerin girişimcilik eğilimine etkisiyle ilgili hipotezler

H16: Öğrencilerin cinsiyetleriyle kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H17: Öğrencilerin cinsiyetleriyle gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H18: Öğrencilerin ailelerinin yerleşim alanlarıyla kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H19: Öğrencilerin ailelerinin yerleşim alanlarıyla gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

C. Araştırmanın Bulguları ve Yorum

Girişimcilik çoğu zaman bir örgütün ortaya çıkış süreci olarak tanımlanmakta ve girişimcilik niyetinin örgüt kurma süreciyle ilintili olduğu düşünülmektedir. Girişimcilik niyeti, girişimciliğin istenebilir ve yapılabilir olmasıyla ilgili algıdan ve fırsatlardan istifade etme eğiliminden ortaya çıkar. İstenilebilirlik, bir işe başlamanın cazibesi olarak tanımlanır, algılanan yapılabilirlik ise kişilerin işi yapabilme konusunda kendilerini yeterli görmeleriyle ilgili hislerinin derecesi olarak tanımlanır ve faaliyet gösterme eğilimi de onların kişisel kararlarını uygulamaya geçirme konusundaki niyetleridir (Lee ve diğ., 2011:126). Bu sebeple öğrencilere kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görüp görmemelerinin yanı sıra gelecekte kendi işlerini kurmaya niyetleri olup olmadığı da sorulmuştur. Ankete katılan öğrencilerin %74'ü kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görürken, %26'sı girişimci bir kişiliklerinin olmadığını düşünmektedirler. Aynı zamanda öğrencilerin %68'i gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmekte, %32'si ise gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmemektedirler. Yapılan karşılaştırmada ise kendini girişimci kişiliğe sahip gören öğrencilerin %76,7'si gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedir. $\chi^2=26,462$, $p<0,05$ 'tir. Bu durumda girişimcilik eğilimi gösteren öğrencilerin çoğunluğunun, gelecekte kendi işlerini kurup, yönetme niyetinde olduklarına dair H1 kabul edilmiştir. Ancak, kendini girişimci bir kişiliğe sahip görmeyen öğrencilerin durumu oldukça ilginçtir. Çünkü girişimci bir kişiliğe sahip olmadığını düşünen öğrencilerin çoğunluğu (%56,3) her ne kadar gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmediklerini söylemiş olsalar da %43,7 gibi dikkate alınması gereken kadar önemli bir oranı kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmemekle beraber gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler (Tablo 1).

Tablo 1: Girişimci Kişilik ve Gelecekte Kendi İşini Kurma Niyeti

Kendinizi girişimci kişiliğe sahip görme durumu		Gelecekte kendi işini kurma niyeti		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Sayı	155	47	202
	Yüzde	76,7	23,3	100
Hayır	Sayı	31	40	71
	Yüzde	43,7	56,3	100
Toplam	Sayı	186	87	273
	Yüzde	68,1	31,9	100
		$\chi^2=26,462$	$p=,000$	

D. Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerine Ailenin Etkisi

Girişimcilik eğilimleriyle ilgili varsayımlardan en çok dile getirileni, ailenin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olduğuna dairdir. Ailenin girişimcilik eğilimine etkisi, genellikle babanın girişimci olması, ailede babadan başka bir rol modelinin girişimci olması, ailenin geliri ve ailenin çocuğun kararlarına etkisiyle ilgili görülmektedir. Tablo 2'ye göre, babanın kendi işini kurup yürütmüş olmasıyla öğrencinin kendini girişimci bir kişiliğe sahip görüyor olması arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir ilişki vardır ($\chi^2=5,189$, $p<0,05$).

Tablo 2: Babanın Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Babanız kendi işini kurup yürüttü mü?		Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Sayı	117	30	147
	Yüzde	79,6	20,4	100
Hayır	Sayı	85	41	126
	Yüzde	67,5	32,5	100
Toplam	Sayı	202	71	273
	Yüzde	74	26	100
		$\chi^2=5,189$	$p=0,023$	

Tablo 3'e göre ise babanın kendi işini kurup yürütmüş olmasıyla öğrencinin gelecekte kendi işini kurma niyeti arasında 0,1 anlamlılık düzeyinde bir ilişki söz konusudur ($\chi^2=3,182$, $p<0,1$).

Tablo 3: Babanın Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Babanız kendi işini kurup yürüttü mü?		Gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?		Toplam
		evet	hayır	
evet	Sayı	107	40	147
	Yüzde	72,8	27,2	100
hayır	Sayı	79	47	126
	Yüzde	62,7	37,3	100
Toplam	Sayı	186	87	273
	Yüzde	68,1	31,9	100
		$\chi^2=3,182$	$p=,074$	

Tablo 2 ve Tablo 3'den de görüleceği gibi babası kendi işini kurup yürütmüş olan öğrencilerin %79,6'sı kendilerinin girişimci bir kişiliğe sahip olduklarını düşünürken, %72,8'i de gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler. Bu durumda H2, 0,5 anlamlılık düzeyinde H3 ise 0,1 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir. Babası kendi işini kurup yürütmüş olan öğrencilerden kendini girişimci bir kişiliğe sahip görenlerin oranının, gelecekte kendi işini kurma niyetindeki öğrencilerden daha yüksek çıkmış olmasının sebebinin, öğrencilerin bazılarının yeni baştan iş kurmak yerine, babalarının zaten hâlihazırdaki işlerini yürütecek olmalarından kaynaklanıyor olması muhtemeldir.

Tablo 4'te, öğrencilerin ailelerinde babalarından başka girişimci rol modelinin bulunmasıyla kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görüyor olmaları arasında 0,1 anlamlılık düzeyinde bir ilişki çıkmıştır ve H4 kabul edilmiştir ($\chi^2=3,357$, $p<0,1$).

Tablo 4: Ailedeki Başka Girişimcilerin Varlığının Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Ailenizde başka girişimci var mı?		Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Sayı	66	15	81
	Yüzde	81,5	18,5	100
Hayır	Sayı	136	56	192
	Yüzde	70,8	29,2	100
Toplam	Sayı	202	71	273
	Yüzde	74,0	26,0	100
		$\chi^2=3,357$	$p=,067$	

Öğrencilerin ailelerinde babalarından başka girişimci rol modelinin bulunmasıyla gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında da 0,05 anlamlılık düzeyinde ($\chi^2=4,935$, $p<0,05$) ilişki vardır, H5 0,05 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir.

Tablo 5: Ailedeki Başka Girişimcilerin Varlığının Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Ailenizde başka girişimci var mı?		Gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Sayı	63	18	81
	Yüzde	77,8	22,2	100
Hayır	Sayı	123	69	192
	Yüzde	64,1	35,9	100
Toplam	Sayı	186	87	273
	Yüzde	68,1	31,9	100
		$\chi^2=4,935a$	$p=,026$	

Ailelerinde babalarından başka girişimci bulunanların %81,5'i kendilerinin girişimci bir kişiliğe sahip olduklarını düşünürken, %77'si de gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir başka nokta daha vardır. Tablo 2,3,4 ve 5'e göre babası girişimci olmayan öğrencilerin ve ailede babanın haricinde girişimci modeli olmayan öğrencilerin çoğunluğu da kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmekte ve gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler. Bununla beraber, babası girişimci olan ve ailede babanın haricinde girişimci rol modeli olanların kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görme ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri, babası girişimci olmayan ve ailede babanın haricinde girişimci rol modeli olmayan öğrencilerin bu konudaki oranlarından daha yüksektir. Ailenin girişimcilik eğilimi üzerindeki bir diğer etkisinin de ailenin gelir durumuyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Ailelerinin gelir durumu ile öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır, H6 reddedilmiştir ($\chi^2= 0,943$, $p<0,1$).

Tablo 6: Ailenin Gelir Durumunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi

Ailenin gelir durumu		Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
1500TL den az	Sayı	127	43	170
	Yüzde	74,7	25,3	100
1500-2499TL	Sayı	44	19	63
	Yüzde	69,8	30,2	100
3000-4999TL	Sayı	19	6	25
	Yüzde	76,0	24,0	100
4000TL den çok	Sayı	12	3	15
	Yüzde	80,0	20,0	100
Toplam	Sayı	202	71	273
	Yüzde	74,0	26,0	100
		$\chi^2=,943$	$p=,815$	

Ailelerinin gelir durumu ile öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında da anlamlı bir ilişki çıkmamıştır, H7 reddedilmiştir ($\chi^2=2,942$, $p<0,05$).

Tablo 7: *Ailenin Gelir Durumunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi*

Ailenin gelir durumu		Gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
1500TL den az	Sayı	112	58	170
	Yüzde	65,9	34,1	100
1500-2499TL	Sayı	43	20	63
	Yüzde	68,3	31,7	100
3000-4999TL	Sayı	18	7	25
	Yüzde	72,0	28,0	100
4000TL den çok	Sayı	13	2	15
	Yüzde	86,7	13,3	100
Toplam	Sayı	186	87	273
	Yüzde	68,1	31,9	100
		$\chi^2=2,942$	$p=,401$	

Tablo 6 ve Tablo 7’den de görüleceği üzere her ne kadar gelir durumu ile öğrencilerin hem kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görme hem de gelecekte kendi işlerini kurma konusundaki niyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış olsa da gerçekte, öğrencilerin ailelerinin gelirleri arttıkça, kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip gören öğrencilerin ve gelecekte kendi işlerini kurmak isteyen öğrencilerin oranı da artmaktadır. Sadece ailesinin gelir durumu 1500 ile 3000 TL. arasında olan öğrencilerin kendilerini girişimci olarak görme oranları ailesinin geliri 1500 TL’den daha az olan öğrencilerin kendilerini girişimci olarak görme oranlarına göre daha düşük çıkmıştır. Daha sonraki kademelerde öğrencilerin ailelerinin gelir seviyeleri arttıkça kendilerini girişimci olarak görme eğilimlerinin de arttığı görülmektedir. Bütün bunlara rağmen öğrencilerin ailelerinin gelir durumu ile öğrencilerin kendilerini girişimci olarak görme eğilimleri ve öğrencilerin ailelerinin gelir durumu ile gelecekte kendi işlerini kurma konusundaki niyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Ailenin girişimcilik eğilimine bir başka etkisi ise ailenin çocuğu yetiştirme yöntemi açısından olmaktadır. Çocuğu yetiştirmenin pek çok yönü olmakla beraber en çok dile getirileni, ebeveynlerinin çocuklarla ilgili alınacak kararlarda nasıl tutum takındıklarıyla ilgilidir. Tablo 8’de öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, öğrencilerin aldıkları kararlarda ailenin etkisinin düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmekte olup H8 kabul edilmiştir ($\chi^2= 14,069$, $p<0,05$). Bu bağlamda yapılan analize göre kendini girişimci hissedenlerin, %47,5’i için aileleri gerekmedikçe

çocuklarının kararlarına karışmamakta, %43,6'sı ise kararlarını aileleri ile ortak almaktadırlar. Kendini girişimci hissedip de kararlarda tamamen ailesinin etkili olduğu (%5) veya ailenin hiçbir şekilde kararlarına karışmadığı (%3) öğrencilerin oranı oldukça düşük kalmıştır. Ancak bu tabloda dikkat çeken bir başka durum, kendini girişimci hissetmeyenlerinde %50,7'si kararlarını aileleriyle ortak almaktadırlar.

Tablo 8: Ailenin Yetiştirme Tarzının Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisi

Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Yetistirilme tarzı					Toplam
		Kararlarda ailem etkili	Kararlara ailem karışmaz	Ailemle ortak alırız	Ailem gerekmedikçe karışmaz	Kararsız	
evet	Sayı	10	6	88	96	2	202
	Yüzde	5,0	3,0	43,6	47,5	1,0	100,0
hayır	Sayı	10	5	36	20	0	71
	Yüzde	14,1	7,0	50,7	28,2	,0	100,0
Toplam	Sayı	20	11	124	116	2	273
	Yüzde	7,3	4,0	45,4	42,5	,7	100,0
		$\chi^2=14,069$			$p=,007$		

Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, öğrencilerin aldıkları kararlarda ailenin etkisinin düzeyi arasında da anlamlı bir ilişki vardır ve H9 kabul edilmiştir ($\chi^2= 13,217$, $p<0,05$).

Tablo 9: Ailenin Yetiştirme Tarzının Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisi

Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Yetistirilme tarzı					Toplam
		Kararlarda ailem etkili	Kararlara ailem karışmaz	Ailemle ortak alırız	Ailem gerekmedikçe karışmaz	Kararsız	
evet	Sayı	10	6	88	96	2	202
	Yüzde	5,0	3,0	43,6	47,5	1,0	100,0
hayır	Sayı	10	5	36	20	0	71
	Yüzde	14,1	7,0	50,7	28,2	,0	100,0
Toplam	Sayı	20	11	124	116	2	273
	Yüzde	7,3	4,0	45,4	42,5	,7	100,0
		$\chi^2=13,217$			$p=,010$		

Gelecekte kendi işini kurmayı düşünen öğrencilerin %48,4'ünün ailesi gerekmedikçe çocuklarının kararlarına karışmamakta, öğrencilerin %43'ü de kararlarını aileleriyle beraber almaktadırlar. Benzer durum burada da ortaya çıkmıştır. Bu tabloda da gelecekte kendi işini kurmayı düşünmeyen öğrencilerin %50,6'sı, kararlarını aileleriyle ortak almaktadırlar. Bu durumda öğrencilerin kendilerini girişimci bir ruha sahip görüp görmemelerinde ve gelecekte kendi

işlerini kurma konusundaki niyetlerinin her iki yönlü şekillenişinde aileyle ortak karar alma tarzı etkili olmaktadır. Ancak, aileleri gerekmedikçe kararlarına karışmayan öğrencilerin oranı, kendilerini girişimci bir ruha sahip görme ve gelecekte kendi işlerini kurma konusundaki isteklerinin olumlu şekillenmesinde daha yüksektir. Bununla beraber, her halükarda, kararlarda tamamen ailesi etkili olan ve kararlarda ailesinin hiçbir etkisinin olmadığı öğrencilerin çok düşük bir oranında girişimcilik eğilimi gösterdikleri görülmektedir.

E. Eğitimin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Genç insanların girişimciliğin önemini anlamalarında ve onların girişimcilik niyetlerinin teşvik edilmesinde en önemli yardımcı faktör olarak eğitim faktörü görülmektedir. Girişimcilikle ilgili verilecek bilgiler öğrencilerin kendi işlerini kurma eğilimlerini şekillendirmek açısından oldukça önemli kabul edilmektedir. Chen ve Lai'nin Taiwan'daki teknik kolej öğrencileri ve üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, girişimcilik eğitimiyle verilen girişimcilik bilgilerinin, öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ve girişimci kişilik özelliklerini teşvik ettiği ortaya konulmuştur (Chen ve Lai, 2010:10). Bu bağlamda, girişimcilik eğiliminin ortaya çıkmasında, gelişmesinde ve girişimcilik süreci içerisinde karşılaşılabilecek problemlerin üstesinden gelinmesinde finans, strateji, yönetim, girişimcilik, üretim vb. konularda eğitim alınması oldukça önemlidir (Özden ve diğ., 2008:232).

Tablo 10'a göre, öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair kurulan H10 kabul edilmiştir ($\chi^2= 12,332$, $p<0,05$).

Tablo 10: Eğitim ve Girişimcilik Eğilimi

Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Evet	Hayır	Toplam
4. sınıf	Sayı	60	25	85
	Yüzde	70,6	29,4	100,0
Ara sınıflar	Sayı	57	32	89
	Yüzde	64,0	36,0	100,0
1. sınıf	Sayı	85	14	99
	Yüzde	85,9	14,1	100,0
Toplam	Sayı	202	71	273
	Yüzde	74,0	26,0	100,0
		$\chi^2=12,332$	$p=,002$	

Benzer şekilde, Tablo 11'e göre de, öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($\chi^2= 6,464$, $p<0,05$). H11 kabul edilmiştir.

Tablo 11: Eğitim ve Girişimcilik Eğilimi

Gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?		Evet	Hayır	Toplam
4. sınıf	Sayı	57	28	85
	Yüzde	67,1	32,9	100,0
Ara sınıflar	Sayı	53	36	89
	Yüzde	59,6	40,4	100,0
1. sınıf	Sayı	76	23	99
	Yüzde	76,8	23,2	100,0
Toplam	Sayı	186	87	273
	Yüzde	68,1	31,9	100,0
		$\chi^2=6,464$	$p=,039$	

Yapılan anket çalışmasında birinci sınıf öğrencilerinin %86'sı kendini girişimci bir kişiliğe sahip görmekte ve bu öğrencilerin %77'si gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler. Ancak ara sınıf öğrencilerinin (ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri) sadece %64'ü kendini girişimci bir kişiliğe sahip görürken bu öğrencilerin %59,6'sı gelecekte kendi işini kurmayı düşünmektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin ise %70,6'sı kendini girişimci bir kişiliğe sahip görürken, %67'si de gelecekte kendi işini kurmayı düşünmektedir (Tablo 10 ve Tablo 11). Görüleceği üzere bütün sınıflardaki öğrencilerin çoğunluğu kendini girişimci bir kişiliğe sahip gördükleri gibi aynı zamanda gelecekte kendi işlerini kurmayı da düşünmektedirler. Ancak birinci sınıf öğrencilerinin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görüp, gelecekte kendi işlerini kurma niyetinde bulunanların oranı, diğer sınıflardaki öğrencilerin oranına göre çok daha yüksektir. Bu oranlar, ara sınıf öğrencilerinde önemli ölçüde düşerken, dördüncü sınıf öğrencilerinde ara sınıf öğrencilerine göre bir miktar daha artmaktadır. Tablo 12, Tablo 13 ve Tablo 14 böyle bir farkın sebebinin görülmesini sağlamaktadır.

Tablo 12'ye göre, öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları ile üniversite eğitiminin girişimciliği geliştirmeye yönelik olduğuna dair düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır ($\chi^2= 43,500$, $p<0,05$). H12 kabul edilmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin %74,7'si üniversite eğitiminin girişimcilik eğilimini geliştirmeye yönelik olduğunu düşünürken, ara sınıflarda okuyan öğrencilerin %35'i, dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin ise sadece %32'si üniversite eğitiminin girişimcilik eğilimini geliştirmeye yönelik olduğunu düşünmektedirler. Başka bir ifadeyle, birinci sınıf öğrencilerinin sadece %25,3'ü, ara sınıf öğrencilerinin %65,2'si, dördüncü sınıf öğrencilerinin ise %68,2'si üniversite eğitiminin girişimciliği geliştirmeye yönelik olmadığını düşünmektedir.

Tablo 12: Eğitim ve Girişimcilik Eğilimi

Üniversite eğitimi girişimciliği geliştirmeye yönelik mi?		Evet	Hayır	Toplam
4. sınıf	Sayı	27	58	85
	Yüzde	31,8	68,2	100
Ara sınıflar	Sayı	31	58	89
	Yüzde	34,8	65,2	100
1. sınıf	Sayı	74	25	99
	Yüzde	74,7	25,3	100
Toplam	Sayı	132	141	273
	Yüzde	48, %	51,6	100,0
		$\chi^2=43,500$	$p=,000$	

Öğrencilerin hâlihazırdaki sınıfları ile öğrencilerin, girişimcilik yeteneklerinin eğitimle kazanılacağına yönelik düşünceleri arasında da anlamlı bir ilişki vardır ($\chi^2= 8,381$, $p<0,05$). H13 kabul edilmiştir.

Tablo 13: Eğitim ve Girişimcilik Eğilimi

Girişimcilik doğuştan gelen bir yetenek midir yoksa sonradan eğitimle kazanılır mı?		Doğuştan	Eğitim	Toplam
4. sınıf	Sayı	35	50	85
	Yüzde	41,2	58,8	100,0
Ara sınıflar	Sayı	42	47	89
	Yüzde	47,2	52,8	100,0
1. sınıf	Sayı	27	72	99
	Yüzde	27,3	72,7	100,0
Toplam	Sayı	104	169	273
	Yüzde	38,1	61,9	100,0
		$\chi^2=8,381$	$p=,015$	

Birinci sınıf öğrencilerinin %72,7'si, ara sınıf öğrencilerinin %53'ü, dördüncü sınıf öğrencilerinin ise %59'u, girişimciliğin eğitimle kazanılacağını düşünmektedirler. Keza, birinci sınıf öğrencilerinin sadece %27'si girişimcilik yeteneğini doğuştan gelen bir yetenek olarak görmekte fakat bu oran ara sınıf öğrencilerinde %47, dördüncü sınıf öğrencilerinde ise %41'e yükselmektedir (Tablo 13). Daha ilginç bir sonuç ise öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ile girişimcilik dersi alma durumları arasında anlamlı bir ilişkinin çıkmamış olmasıdır ($\chi^2= 0,284$, $p<0,05$). H14 reddedilmiştir.

Tablo 14: Eğitim ve Girişimcilik Eğilimi

Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Girişimcilikle ilgili ders aldınız mı?		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Sayı	115	87	202
	Yüzde	56,9	43,1	100
Hayır	Sayı	43	28	71
	Yüzde	60,6	39,4	100
Toplam	Sayı	158	115	273
	Yüzde	57,9	42,1	100
		$\chi^2=,284$	$p=,594$	

Kendini girişimci bir kişiliğe sahip gören öğrencilerin %57'si girişimcilik dersini almıştır fakat kendini girişimci bir kişiliğe sahip görmeyen öğrencilerin %61'i de girişimcilik dersi almıştır (Tablo 14). Üstelik kendini girişimci bir kişiliğe sahip gören öğrencilerden girişimcilik dersi alanların oranıyla (%57), girişimcilik dersi almayanların oranı (%43) arasında sadece %10'luk bir fark mevcuttur. Benzer durum, öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri ile girişimcilik dersi alma durumları arasında da mevcuttur. Öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle, girişimcilik dersi almış olmaları arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır ($\chi^2= 0,126$, $p<0,05$). H15 reddedilmiştir.

Tablo 15: Eğitim ve Girişimcilik Eğilimi

Gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?		Girişimcilikle ilgili ders aldınız mı?		Toplam
		Evet	Hayır	
Evet	Sayı	109	77	186
	Yüzde	58,6	41,4	1000
Hayır	Sayı	49	38	87
	Yüzde	56,3	43,7	1000
Toplam	Sayı	158	115	273
	Yüzde	57,9	42,1	100
		$\chi^2=,126$	$p=,722$	

Tablo 15'ten görüleceği gibi, gelecekte kendi işlerini kurma niyetinde olan öğrencilerin %58,6'sı girişimcilik dersi almışken, gelecekte kendi işini kurma niyetinde olmayan öğrencilerin de %56,3'ü girişimcilikle ilgili ders almıştır. Aynı zamanda, gelecekte kendi işini kurmayı düşünen öğrencilerden girişimcilik dersini alanların oranı (%58,6) ile girişimcilik dersi almayan öğrencilerin oranı (%41,4) arasında büyük bir farklılık yoktur. Tablo 14 ve Tablo 15'in sonuçları göstermektedir ki, girişimcilik dersinin anket çalışmasına katılan öğrencilerin girişimci kişiliklerinin ortaya çıkmasında ve

geliştirilmesinde ve de gelecekte kendi işlerini kurma niyetlerinin oluşturulmasında önemli bir etkisi bulunmamaktadır.

Bütün bunların sonucunda denilebilir ki, her ne kadar üniversite eğitimi alan ve anketimize katılan öğrencilerin kendilerini girişimci kişiliğe sahip görenlerinin oranı ile gelecekte kendi işlerini kurmak isteyenlerin oranı yüzde olarak bütün tablolarda (Tablo 11,12,13,14, 15) yüksek çıkmış olmasa da birinci sınıf öğrencileri ile dördüncü sınıf öğrencileri karşılaştırıldığında, öğrencilerin sınıfları artmış olmasına rağmen kendilerini girişimci kişiliğe sahip görenlerin ve gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünenlerin oranının düştüğü, hatta kendini girişimci bir kişiliğe sahip görenlerin ve gelecekte kendi işini kurmak isteyenlerin girişimcilik eğitimi almış olmalarıyla girişimcilik eğitimi almamış olmaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Bu durumda, Pamukkale İktisadi ve İdari Bilimler İşletme Bölümü öğrencileri açısından üniversite eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde dikkate değer bir önemde rol oynamadığı söylenebilir.

F. Diğer Faktörlerin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Wang ve Wong'un Singapur'daki üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları geniş kapsamlı bir araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre girişimciliğe daha az ilgi gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Wang ve Wong, 2004:170). Serinkan ve Barutçu'nun Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine yaptıkları anket çalışmasında kız ve erkek öğrenciler arasında bir takım farklılıklar olmasına rağmen cinsiyet değişkeni açısından kariyer planlarında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Serinkan ve Barutçu, 2006: 331-332). Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerine yapılan bu çalışmada ise öğrencilerin cinsiyetleriyle kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır ($\chi^2= 9,742$, $p<0,05$). H16 kabul edilmiştir.

Tablo 16: Girişimcilik Eğilimi ve Cinsiyet

Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?		Evet	Hayır	Toplam
Bayan	Sayı	96	49	145
	Yüzde	66,2	33,8	100,0
Erkek	Sayı	106	22	128
	Yüzde	82,8	17,2	100,0
Toplam	Sayı	202	71	273
	Yüzde	74,0	26,0	100,0
		$\chi^2=9,742$	$p=,002$	

Benzer şekilde öğrencilerin cinsiyetleriyle gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında da anlamlı bir ilişki vardır ($\chi^2= 12,885$, $p<0,05$). H17 kabul edilmiştir.

Tablo 17: Girişimcilik Eğilimi ve Cinsiyet

Gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?		Evet	Hayır	Toplam
Bayan	Sayı	85	60	145
	Yüzde	58,6	41,4	100,0
Erkek	Sayı	101	27	128
	Yüzde	78,9	21,1	100,0
Toplam	Sayı	186	87	273
	Yüzde	68,1	31,9	100,0
		$\chi^2=12,885^a$	$p=,000$	

Tablo 16'dan ve Tablo 17'den de görüleceği gibi, öğrencilerin cinsiyetleri ile kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri arasında ve öğrencilerin cinsiyetleri ile gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Erkek öğrencilerin %83'ü kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görürken, kız öğrencilerin %66'sı kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmektedir. Benzer şekilde erkek öğrencilerin %79'u gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmekte fakat kız öğrencilerin sadece %58,6'sı gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler. Gerçekte, kız öğrencilerin çoğunluğu hem kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmekte (%66'sı) hem de gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler (%58,6). Ancak, kız öğrencilerin bu oranları çoğunluğu temsil etmesine rağmen kendini girişimci bir kişiliğe sahip gören erkek öğrencilerin (%83) ve gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünen erkek öğrencilerin (%79) yüzde oranlarına göre oldukça düşüktür. Bu bağlamda ankete katılan öğrenciler açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla girişimcilik eğilimi gösterdiği söylenebilir.

Çoğu zaman girişimcilik eğiliminin kentsel alanda doğup yaşayanlarda, kırsal alanda doğup yaşayanlara göre daha yüksek olacağı düşünülmektedir (Arslan, 2002: 7). Bunun sebebi kırsal alanlardaki ilişki ve üretim yapılarının daha durağan, kentsel alanların ilişki ve üretim yapılarının ise daha dinamik olmasıdır. Keza, kentsel alanların ekonomilerinin sanayi, ticaret ve hizmet ağırlıklı olması sebebiyle potansiyel girişimcilerin pek çok girişimi görmesi, pek çok girişimcinin varlığına tanık olması, hatta bu bölgelerde girişimle ilgili fikirlerin ve problemlerin tartışılıyor olması daha muhtemeldir (Güney ve Nurmakhamatuly, 2007:70). Ancak, Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerine yapılan bu çalışmada, öğrencilerin ailelerinin yerleşim alanlarıyla kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır ($\chi^2= 3,190, p<0,05$). H18 reddedilmiştir.

Tablo 18: Girişimcilik Eğilimi ve Yerleşim Alanı

Kendinizi girişimci bir kişiliğe sahip görüyor musunuz?			Evet	Hayır	Toplam
anne ve babanız köyden	Evet	Sayı	65	25	90
		Yüzde	72,2	27,8	100
kente göç etti mi?	hayır	Sayı	107	30	137
		her zaman kent	Yüzde	78,1	21,9
	hayır	Sayı	30	16	46
		her zaman köy	Yüzde	65,2	34,8
			$\chi^2=3,190$	$p=,203$	

Tablo 19'a göre, öğrencilerin ailelerinin yerleşim alanlarıyla gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında da anlamlı bir ilişki yoktur ($\chi^2= 0,564$, $p<0,05$). H19 reddedilmiştir.

Tablo 19: Girişimcilik Eğilimi ve Yerleşim Alanı

Gelecekte kendi işinizi kurmayı düşünüyor musunuz?			Evet	Hayır	Toplam
anne ve babanız köyden	Evet	Sayı	64	26	90
		Yüzde	71,1	28,9	100
kente göç etti mi?	hayır	Sayı	91	46	137
		her zaman kent	Yüzde	66,4	33,6
	hayır	Sayı	31	15	46
		her zaman köy	Yüzde	67,4	32,6
			$\chi^2=,564$	$p=,754$	

Tablo 18 ve Tablo 19'da, öğrencilerin anne babalarının daima kentte yaşamış olmaları, kırsal alandan kente göç etmiş olmaları ve hâlâ köyde yaşıyor olmaları ile kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görüyor olmaları arasında ve öğrencilerin anne babalarının daima kentte yaşamış olmaları, kırsal alandan kente göç etmiş olmaları ve hâlâ köyde yaşıyor olmaları ile gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Ancak, Tablo 18'de dikkat çeken bir durum söz konusudur. Her ne kadar aralarında önemli bir farklılık olmasa da ailesi her zaman kentte yaşamış olan öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görme oranları (%78), ailesi kırsal alandan kente göç etmiş olan öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görme oranlarına göre daha yüksektir. Ailesi kırsal alandan kente göç etmiş olan öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görme oranları da (%78), ailesi daima kırsal alanda yaşayan öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görme oranlarından (%65) daha yüksektir. Aslında böyle bir analizin öğrencilerin köy ve kent doğumlu olmalarına göre yapılmış olması gereklidir. Ancak daha önceden yapılan pilot (test) çalışmasında öğrencilerin köy doğumlu olanlarının oranı analizin güvenilirliğini tamamen etkileyecek kadar az çıkmıştır. Bu

sebeple yapılan esas anket çalışmasında öğrencilerin doğum yerlerinden ziyade onların anne babalarının doğum yerleri dikkate alınarak, kısmen de olsa kırsal alandaki ve kent alanındaki yaşam tarzının öğrencilerin girişimcilik eğilimine ne ölçüde tesir ettiği test edilmiştir. Sonuçta, yukarıda da ifade edildiği gibi anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

V. Sonuç

Ülkelerin ekonomilerinin, sanayilerinin, teknolojilerinin gelişmesinde ve refah seviyelerinin artmasında en önemli faktörlerden biri de girişimciliktir. En gelişmiş olduğu düşünülen ülkeler dahi, girişimciliğin gelişmesi, daha etkin hale gelmesi ve girişimcilerin yaygınlaşması için eğitim yoluyla, kitle iletişim araçlarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmalarını sürdürmekte ve girişimciliğe katkı vermektedir. Ancak, girişimciliğin kapsamı her geçen gün daha da genişlemekte ve girişimcilere yeni roller yüklenmektedir. Kapalı ekonomilerin hüküm sürdüğü dönemlerde daha dar kapsamda gerçekleşen ve çoğu zaman girişimcilerin kendi ülkeleri içerisinde veya en fazla çevre ülkelerin girişimcileriyle sınırlı kalan rekabet anlayışı, bugün ulusötesi şirketlerin ve çok uluslu şirketlerin dünya arenasında diğer şirketleri de kendi ağlarına katarak yeni örgütlenmelere gitmelerine sebep olmaktadır. Üstelik dünyanın neredeyse tamamı üretim ve pazar alanları olarak görülmektedir. Girişimciliğin kapsamı öylesine genişlemiştir ki, rakipler kimi durumlarda birbirleriyle iş birliği bile yapabilmekte, stratejik iş birlikleri alışlagelmiş rekabet ve girişimcilik anlayışını yeni baştan boyutlandırmaktadır.

Girişimciliğin bu denli önem kazanması bireylerin kendilerini girişimci bir ruha sahip hissetmelerinin ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetinde olmalarının da önemini artırmıştır. Elbette ki, kendini girişimci hisseden herkesin, girişimcilik vasıflarını taşıması ve gelecekte iş kurması söz konusu olmamaktadır, hatta iş kurma niyeti de gelecekte işin kurulması ve başarılı olunması için tek başına yeterli değildir. Ancak, ne kadar çok birey kendinde girişimcilik vasıflarını keşfederse, gelecekte iş kurma niyetinde olanların sayısı o kadar artacaktır. Tablo 1'den de görüleceği gibi kendini girişimci bir kişiliğe sahip görenlerin önemli bir çoğunluğu (%76,7'si) gelecekte kendi işini kurmayı istemektedir. Gelecekte kendi işini kurma niyetinde olanların sayısının artması da, gelecekte başarılı girişimcilerin ve girişimlerin artması ihtimaline katkı verecektir.

Yazında, girişimci kişiliğin oluşmasında ve girişimcilik niyetinin ortaya çıkmasında pek çok faktörün etkisi dile getirilmektedir. Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerine anket çalışması yapılarak gerçekleştirilen bu çalışmada girişimci kişiliği etkileyen faktörler üç grupta analiz edilmiştir: Ailenin etkisi, eğitimin etkisi ve diğer faktörlerin etkisi. Aile faktörü açısından görülmektedir ki, öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri babalarının daha önceden kendi işini kurup yürütmüş olmasıyla

ilişkili olduğu gibi aynı zamanda ailede babanın haricinde başka bir girişimci rol modelinin olmasıyla da ilişkilidir. Ailenin gelir durumuyla, öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Bununla beraber, ailenin çocuğu yetiştirirken, çocuğun karar vermesi ve kararların ortak alınmasındaki tavrı onların girişimcilikle ilgili eğilimlerini etkilemektedir. Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle, öğrencilerin aldıkları kararlarda ailenin etki düzeyleri arasında ve öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma niyetleriyle aldıkları kararlarda ailenin etki düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Kendini girişimci hissedenlerin, %47,5'i için aileleri gerekmedikçe çocuklarının kararlarına karışmamakta, %43,6'sı ise kararlarını aileleri ile ortak almaktadırlar. Kendini girişimci hissedip de kararlarda tamamen ailesinin etkili olduğu (%5) veya ailenin hiçbir şekilde kararlarına karışmadığı (%3) öğrencilerin oranı oldukça düşük kalmıştır. Keza, gelecekte kendi işini kurmayı düşünen öğrencilerin %48,4'ünün ailesi gerekmedikçe çocuklarının kararlarına karışmamakta, öğrencilerin %43'ü de aileleriyle beraber karar almaktadırlar.

Bir diğer faktör, eğitim faktörü olarak ele alınmıştır. Yapılan araştırmada dikkat çeken önemli bir husus vardır. Her ne kadar öğrencilerin buldukları sınıf ile kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri arasında ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmış olsa da birinci sınıf öğrencilerinin hem kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri açısından hem de gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri açısından yüzde oranları, özellikle ara sınıf öğrencilerine göre ve daha sonra da dördüncü sınıf öğrencilerine göre yüksektir. Başka bir ifadeyle, girişimcilik ve işletmecilik konusunda daha fazla ders almış olan dördüncü sınıf öğrencilerinin, henüz yeterince girişimcilik ve işletmecilik dersi almamış olan birinci sınıf öğrencilerine göre kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri açısından yüzde oranları daha düşüktür. Ancak, dördüncü sınıf öğrencilerinin de önemli bir çoğunluğu kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmekte ve gelecekte kendi işlerini kurmayı düşünmektedirler (Tablo 10 ve Tablo 11). Buraya kadar çıkan sonuçlar, birinci sınıf öğrencileri açısından biraz da “cahil cesareti” olarak yorumlanabilir. Ara sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerinin ayaklarının, işletmecilik ve girişimcilik konusunda ders aldıkça yere daha temkinli bastığı söylenebilir. Ancak Tablo 12, çok daha dikkat çekici sonuçları göstermektedir. Öğrencilerin buldukları sınıf ile ‘üniversite eğitiminin girişimciliği geliştirmeye yönelik olup olmadığını görmeleri’ arasında da anlamlı bir ilişki çıkmış olmasına rağmen, öğrencilerin yarısından çoğu (%51,6) buna hayır cevabı vererek üniversitenin girişimciliği geliştirmeye yönelik olmadığını ifade etmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin %74,7'si üniversite eğitimi girişimciliği geliştirmeye yönelik midir sorusuna ‘evet’ cevabını verirken, ara sınıf öğrencilerinin %65'i, dördüncü sınıf öğrencilerinin de %68'i ‘hayır’ cevabını vermişlerdir. Keza, birinci sınıf

öğrencilerinin ara sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerine göre daha büyük bir çoğunluğu girişimciliğin eğitimle geliştirileceğini düşünmektedirler (Tablo 13). Üniversite eğitimi ve girişimcilik eğilimi konusunda asıl dikkat çeken sonuç Tablo 14 ve Tablo 15'te çıkmıştır. Öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ile girişimcilik dersi almış olmaları, gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri ile girişimcilik dersi almış olmaları arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Bütün bunların sonucunda denilebilir ki, işletme bölümünde okuyan öğrencilerin algılamalarına göre üniversite eğitiminin girişimci kişiliğin geliştirilmesinde ve gelecekte iş kurma niyetinin oluşturulmasında yeterince etkisi yoktur.

Diğer faktörler başlığı altında cinsiyet faktörü ve ailenin yerleşim alanı (köyde yaşaması, kentte yaşaması, köyden kente göç etmiş olması) dikkate alınmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri ile kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha büyük bir çoğunluğu kendini girişimci bir kişiliğe sahip görürken, benzer şekilde erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha büyük bir çoğunluğu gelecekte kendi işlerini kurmayı istemektedirler. Öğrencilerin ailelerinin yerleşim alanlarıyla onların kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi girişimcilik ülkelerin ve bölgelerin gelişmesinde çok önemli bir role sahiptir. Bu sebeple ailelerin ve özellikle üniversite eğitiminin, girişimciliğin teşvik edilmesinde ve geleceğin girişimcilerinin yetiştirilmesinde çok daha etkin olması gereklidir. Çocuklara aile ortamında 'karar vermenin', 'sorumluluk almanın' ve 'risk üstlenmenin' aşılması ve öğretilmesi gereklidir. Üniversitelerde ise öğrencilere verilecek formal eğitim tek başına yeterli olamayacaktır. Formal eğitimin yanı sıra başarılı girişimlerden ve girişimcilerden verilen örneklerin sıklaştırılması, öğrencilerin girişimcilik projeleri hazırlamalarının teşvik edilmesi, bu projelerin desteklenmesi ve muhakkak gelecekte yapmak istedikleri işlerle ilgili hayaller kurup bu hayallerini derslerde sözel veya yazılı olarak paylaşmaları sağlanmalıdır. Böylece her bir öğrencinin sınıf ortamında tartışmaya açılan ve paylaşılan hayali ve fikri hem kendilerine hem de başka öğrencilere cesaret ve yön verecektir. Öğrencilerin hayata geçirilebilir projeleri öğretim üyelerinin yönlendirmesi ve koordinesi çerçevesinde üniversite tarafından da desteklenmelidir.

Kaynaklar

- Allen, Kathleen R. (2006), *Launching New Ventures, An Entrepreneurial Approach*, Fourth Edition, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Arslan Kahraman (2002), "Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimi", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, ss. 1-11.

- Aytaç Ömer (2006), "Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:15, Ağustos, 139-160.
- Brandstätter, Hermann (1997), "Becoming an Entrepreneur: A Question of Personality Structure", Journal of Economic Psychology, 18, 157-177.
- Bozkurt, Öznur (2007), "Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 1,2, 93-111.
- Chen Yu-Fen, Ming-Chuan Lai (2010), "Factors Influencing The Entrepreneurial Attitude Of Taiwanese Tertiary-Level, Business Students", Social Behavior And Personality, 38(1), pp. 1-12.
- Cruz, Natalia M., A. Rodriguez Escudero, Juan H.Barahona, Fernando S.Leitao (2009), "The Effect of Entrepreneurship Education Programmes on Satisfaction with Innovation Behaviour and Performance", Journal of European Industrial Training, 33, 3, pp. 198-214.
- Eroğlu Feyzullah (2009), Davranış Bilimleri, Geliştirilmiş 9. Baskı, Beta, İstanbul.
- Girginer Nuray, Nurullah Uçkun (2004), "İşletmecilik Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Girişimciliğe Bakış Açuları: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama", <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/18-02.pdf>. Erişim tarihi, 25.01.2011, ss. 783-795.
- Güney, Semra, Arman Nurmakhmatuly (2007) "Kültürün Girişimciliğe Etkisi, Kazakistan ve Türkiye Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Kültürler Arası Araştırma", Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,10,18, 62-86.
- Gürel Eda, Levent Altınay, Roberto Daniele (2010), "Tourism Students' Entrepreneurial Intentions", Annals of Tourism Research, 37/3, pp. 646-669.
- Gürol Mehmet A. (2006), Küresel Arenada Girişimci ve Girişimcilik, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Gürol Yonca, Nuray Atsan (2006), "Entrepreneurial Characteristics Amongst University Students, Some Insights for Entrepreneurship Education and Training in Turkey", Education+Training, 48/1, pp.25-38.
- İrmiş Ayşe (2003), "Kırgızistan Bişkek'teki Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Yapılan Bir Çalışma", Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5, ss. 135-152.
- İrmiş Ayşe, İbrahim Durak, Lütfiye Özdemir (2010), Girişimcilik Kültürü, Anadolu Girişimciliğinden Örnekler, Ekin, Bursa.
- Kao, John (1989), Entrepreneurship, Creativity&Organization, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
- Koh Hian Chye (1996), "Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics a Study of Hong Kong MBA Students", Journal of Managerial Psychology, 11,3, 12-25.

- Kök, Sabahat B. (2007), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler ve Kadın Girişimciliği, Denizli Ticaret Odası Ekonomik Araştırma Serisi Yayın No:1.
- Lena Lee, Poh Kam Wong, Maw Der Foo, Aegean Leung (2011), “Entrepreneurial intentions: The influence of organizational and individual factors”, Journal of Business Venturing, 26/1, pp.124-136
- Naktiyok, Atılhan, M. Kürşat Timuroğlu (2009), “Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23,3, 85-103.
- Özden Kenan, M. Sinan Temurlenk, Selim Başar (2008), “Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, 2. Uluslar arası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, işkek, Kırgızistan, ss. 229-240.
- Serinkan Celalettin, Esin Barutçu (2006), “Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma”, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, 8,2, ss. 317-339.
- Souitaris, Vangelis, Stefania Zerbinati, Andreas Al-Laham (2007), “Do Entrepreneurship Programmes Raise Entrepreneurial Intention of Science and Engineering Students? The Effect of Learning, Inspiration and Resources”, Journal of Business Venturing, 22, 566-591.
- Strazdienė Grazina, Algirdas Garalis (2008), “Identification of College Students' Entrepreneurship Qualitie”, Socialiniai tyrimai / Social Research,4 (14), pp.132-140.
- Tağraf, Hasan, Muhsin Halis (2008), “Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitiminin “Girişimsel Öz Yetkinlik” Algısı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 3,2, 91-107.
- Ünver Özkan, Hamza Gamgam (1999), Uygulamalı İstatistik Yöntemler, 3. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Wang, Clement K. Poh-Kam Wong (2004), “Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore”, Technovation, 24, 163–172
- Yurtsever, Gülçimen, Caner Atış, Şaziye Yurtsever (2006), Girişimcilik, Karahan Kitabevi, Adana.
- Zhao, Fang (2005), “Exploring the Synergy Between Entrepreneurship and Innovation”, International Journal of Entrepreneurial Behaviour&Research, Vol:11, No.1, pp.25-41.